

Briselē, 2022. gada 16. februārī
(OR. en)

5959/1/22
REV 1

COMPET 71
IND 28
MI 87
RECH 59
ENT 11
MAP 5
TELECOM 37

PAVADVĒSTULE

K-jas dok. Nr.:	COM(2022) 31 final/2
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI ES standartizācijas stratēģija Globālo standartu noteikšana noturīga, zaļa un digitāla ES vienotā tirgus atbalstam

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2022) 31 *final*/2.

Pielikumā: COM(2022) 31 *final*/2

Briselē, 2.2.2022.
COM(2022) 31 final/2

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**ES standartizācijas stratēģija
Globālo standartu noteikšana noturīga, zaļa un digitāla ES vienotā tirgus atbalstam**

ES standartizācijas stratēģija

Globālo standartu noteikšana noturīga, zaļa un digitāla ES vienotā tirgus atbalstam

I. Ievads. Standarti ES vērtību, politikas mērķu un regulējuma īstenošanas veicināšanai

Standartiem ir centrāla nozīme ES vienotajā tirgū. Pēdējo 30 gadu laikā Eiropas standartizācijas sistēma ir izstrādājusi vairāk nekā 3600 saskaņotu standartu, kas ļauj uzņēmumiem pierādīt atbilstību ES tiesību aktiem, kā arī daudzus citus Eiropas standartus un tehniskās specifikācijas, kas veicina sadarbību, ES iedzīvotāju drošību un vides aizsardzību. Eiropas standarti ir snieguši lielu labumu uzņēmumiem un patērētājiem, radot uzņēmumiem vienlīdzīgus konkurences apstākļus vienotajā tirgū un palielinot patērētāju uzticēšanos.

Eiropas standartizācija darbojas arvien pieaugošas globālās konkurences apstākļos. Daudzas trešās valstis pārliecinoši iestājas par standartizāciju, nodrošinot savām nozarēm konkurences priekšrocības attiecībā uz piekļuvi tirgum un tehnoloģiju ieviešanu.

Eiropas konkurētspēja, tehnoloģiskā suverenitāte, spēja mazināt atkarību un ES vērtību aizsardzība, kā arī mūsu sociālo un vides ieceru sasniegšana būs atkarīga no tā, cik sekmīgi Eiropas dalībnieki iesaistīsies standartizācijas procesos starptautiskā līmenī. Šim nolūkam ne tikai nepieciešamas izcilas standartizācijas prasmes rūpniecībā un akadēmiskajās aprindās, bet arī jāveicina dinamiskāka, elastīgāka un mērķtiecīgāka Eiropas standartizācija, lai apsteidzoši paredzētu standartizācijas vajadzības.

Tajā pašā laikā Eiropas standartizācijai ir jāreaģē uz aizvien straujāku inovācijas tempu un ātri jāizstrādā standarti, vienlaikus saglabājot augstas kvalitātes rezultātus. Citi nozares konsorcijs, kas bieži vien ir privāti un ar Eiropu nesaistīti, standartus izstrādā efektīvāk un ātrāk. Īpaši attiecībā uz jaunajām un topošajām tehnoloģijām Eiropas standartizācijas sistēma bieži nedarbojas savlaicīgi, un tādējādi standartizācijas rezultātā tiek zaudēta svarīgā “iniciatora” priekšrocība.

Lai gan Eiropas standartizācija ir sekmīgi palīdzējusi izveidot ES vienoto tirgu, standartu stratēģiskā nozīme nav pienācīgi atzīta, un tas liedz ES ieņemt vadošo pozīciju standartu noteikšanā. Šī situācija ir jāmaina. Ņemot vērā par ceļvedi¹ saņemtās atsauksmes, šajā stratēģijā ir ierosināts pasākumu kopums, lai nodrošinātu, ka standarti atkal veido noturīga, zaļa un digitāla ES vienotā tirgus pamatu, un stiprinātu Eiropas standartizācijas sistēmas globālo nozīmi.

II. Eiropas standartizācijas sistēmas izmantošana zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai un vienotā tirgus noturības atbalstam

ES rūpniecības nozaru digitālā un zaļā pārkārtošanās, kā arī labi funkcionējošs un noturīgs vienotais tirgus ir atkarīgi no standartizācijas sistēmas, kas pienācīgi atspoguļo ES politikas prioritātes. ES ieceres izveidot klimatneitrālu un noturīgu aprites ekonomiku nav iespējams īstenot bez Eiropas standartiem attiecībā uz testēšanas metodēm, pārvaldības sistēmām vai sadarbības risinājumiem. Lai veicinātu ES konkurētspēju globālajā sacensībā par vadošo lomu digitālajā jomā, būtiska nozīme ir spējai veidot tādus starptautiskos standartus digitālajiem produktiem, procesiem un pakalpojumiem, kas kalpotu par globāliem etaloniem. Īsāk sakot, ES nerasniegs politikas ieceres noturīgas, zaļas un digitālas ekonomikas jomā, ja attiecīgos standartus noteiks citi pasaules reģioni.

Tāpēc papildus notiekošajam standartizācijas darbam visās rūpniecības ekosistēmās Eiropas Savienība pašlaik saskaras ar kritiskām “steidzamajām standartizācijas vajadzībām” — tās ir jomās, kurās

¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13099-Standardisation-strategy/feedback_en?p_id=25976796.

standarti ir jāievieš jau tuvākajos gados, lai novērstu stratēģiskās atkarības un apliecinātu ES vadošo lomu pasaulē zaļo un digitālo tehnoloģiju jomā. Pamatojoties stratēģisko atkarību analīzi atjauninātajā industriālajā stratēģijā², kā arī uz informāciju, ko sniegušas ieinteresētās personas ar industriālo alianšu starpniecību, ir konstatēta steidzama vajadzība izstrādāt standartus šādās stratēģiskās jomās: standarti, kas palīdzētu pārvarēt pašreizējos šķēršļus Covid-19 vakcīnu un zāļu ražošanā; standarti, kas atbalstītu kritiski svarīgu izejvielu (*CRM*) reciklēšanu; standarti, kas atbalstītu tīra ūdeņraža vērtības ķēdes izvērsšanu; standarti, kas atbalstītu mazoglekļa cementa izmantošanu, ņemot vērā ievērojamo emisiju aiztaupījuma potenciālu; mikroshēmu sertifikācijas standarti attiecībā uz drošību, autentiskumu un uzticamību; datu standarti, kas veicina datu sadarbību, datu koplietošanu un datu atkalizmantošanu, atbalstot kopīgās Eiropas datu telpas.

Lai risinātu šos steidzamos standartizācijas jautājumus un labāk noteiktu un paredzētu turpmākos steidzamos jautājumus un vajadzības, Komisija nāks klajā ar virkni pasākumu.

Pirmkārt, Komisija nekavējoties rīkosies, lai risinātu iepriekš minētos steidzamos standartizācijas jautājumus, kā tas atspoguļots Savienības 2022. gada darba programmā standartizācijas jomā. Komisija iesniegs standartizācijas pieprasījumus, savlaicīgi sadarbosies ar attiecīgajām ieinteresēto personu kopienām un atbalstīs šo darbu arī ar finansējumu. Komisija aicina Eiropas standartizācijas organizācijas (ESO) piešķirt prioritāti šā darba savlaicīgai veikšanai.

Otrkārt, jauns augsta līmeņa forums pulcēs dalībvalstu, Eiropas standartizācijas organizāciju un valstu standartizācijas iestāžu, nozares, pilsoniskās sabiedrības³ un akadēmisko aprindu pārstāvjus, lai palīdzētu noteikt prioritātes, konsultētu par standartizācijas vajadzībām nākotnē, koordinētu Eiropas interešu efektīvu pārstāvību (starptautiskajos) standartizācijas forumos un nodrošinātu, ka Eiropas standartizācijas darbības atbilst vajadzībām, lai padarītu ES ekonomiku zaļāku, digitālāku, taisnīgāku un noturīgāku. Turklāt forums strādās, lai stiprinātu tehnisko zinātību un prasmes standartu jomā. Īpašas apakšgrupas virzīs darbu operatīvā līmenī. Augsta līmeņa forums strādās ciešā sadarbībā ar esošajām ekspertu grupām, piemēram, Industriālo forumu, Datu inovācijas kolēģiju, industriālajām aliansēm, kā arī Eiropas Drošības pētniecības forumu⁴. Tas ļaus standartizācijas kopienai ātrāk reaģēt un labāk pielāgoties novatoru un lietotāju vajadzībām. Eiropas Parlamenta un Padomes iesaistei diskusijā par ES standartizācijas prioritātēm ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu politisko saskaņošanu, un to veicinās ikgadējs augsta līmeņa pasākums.

Treškārt, kopā ar minēto augsta līmeņa forumu Komisija uzsāks esošo standartu pārskatīšanas procesu, lai noteiktu, vai ir nepieciešams pārskatīt standartus vai izstrādāt jaunus standartus, lai sasniegtu Eiropas zaļā kursa un Eiropas digitālās desmitgades mērķus un atbalstītu vienotā tirgus noturību.

Ceturtkārt, tehniskā līmenī Komisija izveidos *ES standartu izcilības centru*, lai labāk koordinētu un izmantotu Komisijas, ES aģentūru un kopuzņēmumu zinātību standartizācijas jomā. Cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm, centrs strādās, lai paredzētu nākotnes standartizācijas vajadzības, atbalstīs darbu prioritārajās standartizācijas jomās un uzraudzīs starptautiskās standartizācijas darbības. Centrs ļaus labāk reaģēt uz publiskā sektora pieprasījumiem izstrādāt vadlīnijas un specifikācijas tādās jomās kā e-identifikācija, e-pārvalde vai Eiropas blokkēžu pakalpojumu infrastruktūra. Komisija izveidos galvenā standartizācijas speciālista amatu — šī amatpersona vadīs *izcilības centra* darbu un vispārēji pārraudzīs un koordinēs dažādas standartizācijas darbības Komisijā.

² COM(2021) 350 final.

³ Ieskaitot patērētāju organizācijas, kā arī vides un sociālās jomas ieinteresētās personas.

⁴ Forums sniedz iespēju valstu iestādēm apmainīties ar viedokļiem un pieredzi par to, kā novērst galvenos šķēršļus drošības pētniecības izmantošanai, un tā mērķis ir atbalstīt konsekventu un stratēģisku pieeju drošības pētniecības politikas veidošanai ES.

Piektkārt, sadarbībā ar ESO Komisija meklēs risinājumus un noteiks skaidrus mērķrādītājus, lai paātrinātu katru ES tiesību aktu īstenošanas pamatā esošo standartu izstrādes posmu. Šim nolūkam ir vajadzīgi pastiprināti centieni no visām pusēm. Cita starpā ir jāuzlabo jaunizstrādāto standartu saskaņotība ar ES tiesību aktiem, lai veicinātu to savlaicīgu pieņemšanu. Turklāt ESO ir jāsamazina laiks no saskaņota standarta pieņemšanas līdz tā oficiālajai iesniegšanai Komisijai⁵. Lai gan laiks starp atsauces sniegšanu un publicēšanu *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* 2020. un 2021. gadā ir samazinājies, Komisija arī turpinās darbu, lai panāktu ātrāku standartu publicēšanu, vienlaikus pildot savu pienākumu pārbaudīt, vai tie atbilst ES tiesību aktu prasībām.

Uzņēmējdarbības pakalpojumu jomā iepriekš bija vērojams salīdzinoši lēns progress, un pakalpojumu standarti joprojām veido tikai 2 % no visiem Eiropas standartiem. Komisija ir pavisinājusi uz priekšu ar savu novērtējumu par vissvarīgākajām jomām, kurās saskaņoti standarti varētu uzlabot konkurētspēju un samazināt tirgus šķēršļus, un to vidū ir pakalpojumu standarti progresīvai ražošanai un būvniecībai. Komisija sadarbojas ar ieinteresētajām personām, lai virzītu uz priekšu šo darbu uzņēmējdarbības pakalpojumu jomā.

Publiskais iepirkums kā instruments, ar ko veicināt standartu ieviešanu inovatīviem, videi nekaitīgiem un digitāliem produktiem, ir vēl viena joma, ko Komisija vērtēs kopā ar ieinteresētajām personām.

Komisija:

- sadarbosies ar ESO, ieinteresētajām personām un citiem partneriem, lai nekavējoties risinātu konstatētos steidzamos standartizācijas jautājumus saistībā ar Covid-19 vakcīnu un zāļu ražošanu, kritiski svarīgu izejvielu reciklēšanu, tīra ūdeņraža vērtības ķēdi, mazoglekļa cementu, mikroskāņu sertifikāciju un datu standartiem;
- izveidos augsta līmeņa forumu, kas palīdzēs Komisijai paredzēt gaidāmās standartizācijas prioritātes un sadarboties ar Eiropas Parlamentu un Padomi, lai nodrošinātu šo prioritāšu politisku saskaņošanu;
- atspoguļos standartizācijas prioritātes Savienības gada darba programmā standartizācijas jomā, sākot no 2022. gada;
- pārskatīs esošos standartus, lai noteiktu, vai ir nepieciešams pārskatīt standartus vai izstrādāt jaunus standartus, lai sasniegtu Eiropas zaļā kursa un Eiropas digitālās desmitgades mērķus un atbalstītu ES vienotā tirgus noturību;
- izveidos *ES standartu izcilības centru*, lai apvienotu zinātību standartizācijas jomā, un iecels galveno standartizācijas speciālistu, kas vadīs šo tīklu un nodrošinās Komisijas pārraudzību attiecībā uz standartizācijas darbību saskaņošanu ar ES politikas mērķiem un stratēģiskajām interesēm;
- sadarbībā ar ESO izstrādās konkrētus risinājumus un mērķrādītājus, lai paātrinātu standartu izstrādi un pieņemšanu, īstenojot konkrētus risinājumus, lai panāktu lielāku to standartu konsekveni, kas tiek piedāvāti publicēšanai ar atsauci *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

III. Eiropas standartizācijas sistēmas integritātes, iekļautības un pieejamības nodrošināšana. Labas pārvaldības principu ieviešana

Eiropas standartizācijas sistēmā Eiropas standartizācijas organizācijām (ESO) — Eiropas Standartizācijas komitejai (*CEN*), Eiropas Elektrotehniskās standartizācijas komitejai (*CENELEC*) un Eiropas telesakaru standartu institūtam (ETSI) — ir īpaša un nozīmīga loma: tās ir vienīgās organizācijas, kas ir tiesīgas strādāt ar Komisijas iesniegtajiem standartizācijas pieprasījumiem. Šī loma izriet no ES likumdevēja izvēles pieprasīt šīm organizācijām, kuras ir privāttiesību subjekti,

⁵ Komisijas Ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EU) Nr. 1025/2012 (2012. gada 25. oktobris) par Eiropas standartizāciju īstenošanu, COM(2022) 30.

izstrādāt standartus un standartizācijas nodevumus saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1025/2012 par Eiropas standartizāciju 10. pantu.

Eiropas standartizācijas organizāciju īpašais statuss ir saistīts ar pienākumiem. Standartos vairāk nekā jebkad agrāk ir jāiekļauj ne tikai tehniskie elementi, bet arī ES demokrātiskās pamatvērtības un intereses, kā arī zaļie un sociālie principi. Piemēram, kibernetikas vai kritiskās infrastruktūras noturības standartiem ir stratēģiska dimensija. Tas ir īpaši svarīgi attiecībā uz saskaņotajiem standartiem, kurus pieņem, pamatojoties uz ES saskaņošanas tiesību aktiem, un uz kuriem atsaucas ir publicētas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*, un kurus Tiesa šo standartu interpretācijas nolūkā ir atzinusi par daļu no ES tiesībām⁶. Lai nodrošinātu, ka Eiropas standartizācijas sistēma šajā ziņā ir sekmīga, būtu jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka tā veicina ES intereses un vērtības.

Komisija ir nobažījusies, ka pašreizējie lēmumu pieņemšanas procesi Eiropas standartizācijas organizācijās, jo īpaši ETSI, pieļauj nevienlīdzīgu balsstiesību piešķiršanu noteiktām korporatīvām interesēm: daži starptautiskie uzņēmumi ir ieguvuši vairāk balsu nekā struktūras, kas pārstāv visu ieinteresēto personu kopienas. Tāpēc Komisija uzskata, ka ir jāievieš administratīvie un labas pārvaldības principi, Eiropas standartizācijas organizācijām rīkojoties saskaņā ar Eiropas standartizācijas pieprasījumiem un izstrādājot standartus, ko izmanto, lai pierādītu atbilstību ES iedzīvotāju interesēs noteiktiem noteikumiem.

Tāpēc Komisija šodien iesniedz priekšlikumu regulai, ar ko groza Regulu (ES) Nr. 1025/2012. Priekšlikumā noteikts, ka ES un EEZ valstu standartizācijas iestāžu deleģētajiem pārstāvjiem, lai varētu saņemt Komisijas standartizācijas pieprasījumus, ir jābūt tiem, kam ir lēmumu pieņemšanas pilnvaras katrā Komisijas pieprasītā standarta izstrādes posmā. Līdzsvarota pārstāvība, kas ietver ieinteresētos sabiedrības pārstāvjus valsts standartizācijas iestādēs, veicinās procesa atklātību, pārredzamību un iekļaujošo raksturu.

Svarīgi inovāciju virzītāji un standartu lietotāji ir MVU. Tomēr to piekļuve standartu izstrādes procesiem un standartiem ir jāuzlabo. Regulas (ES) Nr. 1025/2012 6. pantā ir paredzēti MVU labvēlīgāki nosacījumi (brīva piekļuve standartu projektiem, piekļuve valstu standartizācijas iestāžu darbībai, īpašu likmju piemērošana standartiem utt.).

Nemot to vērā, lai papildinātu Regulas (ES) Nr. 1025/2012 grozījumus, Komisija aicina ESO līdz 2022. gada beigām iesniegt priekšlikumus par to pārvaldības modernizēšanu. Priekšlikumos būtu jāietver jautājums par rūpniecisko interešu nevienmērīgas un nepārredzamas pārstāvības novēršanu un MVU, pilsoniskās sabiedrības un lietotāju iesaistes palielināšanu. ESO būtu arī jāapsver iespējas nodrošināt bezmaksas piekļuvi standartiem un citiem dokumentiem. Komisija ir gatava iesaistīties konstruktīvā dialogā ar ESO, izmantojot esošos forumus, lai palīdzētu tām sasniegt šo mērķi. Ja progress nebūs pietiekams, Komisija vajadzības gadījumā apsvērs iespēju ierosināt Regulas (ES) Nr. 1025/2012 pārskatīšanu. Komisija 2022. gada 2. ceturksnī sāks Regulas (ES) Nr. 1025/2012 izvērtēšanu.

Valstu līmenī var palielināt centienus uzlabot piekļuvi standartizācijas izstrādei un pašiem standartiem. Tāpēc Komisija uzsāks salīdzinošās izvērtēšanas procesu starp ES dalībvalstīm un valstu standartizācijas iestādēm, lai apmainītos ar labu praksi un veicinātu jaunas idejas par to, kā sekmēt MVU labvēlīgus nosacījumus un pilsoniskās sabiedrības un lietotāju iesaisti visā Savienībā. Turklāt Komisija izmantos esošos tīklus, tai skaitā Eiropas Biznesa atbalsta tīklu (EBAT), lai sasniegtu plašāku MVU auditoriju un organizētu mācības un informatīvas sesijas, kā arī nodrošinātu metodiskos materiālus.

⁶ Tiesas 2016. gada 27. oktobra spriedums lietā C-613/14, ECLI:EU:C:2016:821. .

Nesen pieņemtajos tiesību aktos⁷ un Komisijas priekšlikumos⁸ ir paredzētas Komisijas pilnvaras īpašos gadījumos pieņemt tehniskās vai kopējās specifikācijas, izmantojot īstenošanas aktus. Ņemot vērā saskaņoto standartu nozīmi ES saskaņošanas tiesību aktos, šī iespēja ir iekļauta kā rezerves risinājums, lai nodrošinātu sabiedrības interešu ievērošanu gadījumos, kad saskaņoto standartu nav vai tie ir nepietiekami. Lai novērstu nozaru pieeju sadrumstalotību, Komisija strādās, lai ieviestu horizontālu pieeju, kas ietvers kritērijus un procesus, lai noteiktu, kad un ar kādiem nosacījumiem Komisija varētu būt pilnvarota izstrādāt kopējas specifikācijas, izmantojot īstenošanas aktus gadījumos, kad to paredz attiecīgie tiesību akti. Tas varētu būt, piemēram, gadījumos, kad standarti tiek pieņemti novēloti vai process tiek bloķēts ieinteresēto personu vienprātības trūkuma dēļ. Jaunizveidotais *ES izcilības centrs*, par kura izveidi paziņots šajā stratēģijā, nodrošinās nepieciešamo tehnisko zinātību, lai izstrādātu šīs kopējās specifikācijas.

Komisija:

- iesniedz tiesību akta priekšlikumu, ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1025/2012 un kurā ierosina pamatkritērijus, kas jāievēro, izpildot Eiropas standartizācijas pieprasījumus saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1025/2012 10. pantu;
- aicina Eiropas standartizācijas organizācijas līdz 2022. gada beigām iesniegt priekšlikumus par to pārvaldības modernizāciju, lai pilnībā pārstāvētu sabiedrības intereses un MVU, pilsoniskās sabiedrības un lietotāju intereses un atvieglotu piekļuvi standartiem;
- sāks Regulas (ES) Nr. 1025/2012 izvērtēšanu, lai novērtētu, vai tā joprojām atbilst mērķim;
- līdz 2022. gada beigām uzsāks salīdzinošās izvērtēšanas procesu starp dalībvalstīm un valsts standartizācijas iestādēm, lai panāktu lielāku iekļautību, tai skaitā pilsoniskās sabiedrības un lietotāju iesaisti, un MVU labvēlīgus standartizācijas nosacījumus;
- izstrādās horizontālu pieeju tehnisko vai kopējo specifikāciju izstrādei, kam izmanto īstenošanas aktus saskaņā ar nozaru tiesību aktiem.

IV. Globālā standartu noteikšana. Atbalsts ES vadošajai pozīcijai un līderībai galveno tehnoloģiju jomā un ES pamatvērtību veicināšana

Tradicionāli Eiropas Savienībai ir bijusi spēcīga globālā ietekme starptautiskās standartizācijas darbībās un laba pieredze starptautisko standartu pārveidošanā par Eiropas standartiem. Šodien Eiropas eksperti un valsts standartizācijas iestādes joprojām ir svarīgi procesu dalībnieki, taču ģeopolitiskā situācija pēdējos gados ir būtiski mainījusies: citi dalībnieki izmanto daudz pārliecinošāku pieeju starptautiskajai standartizācijai nekā ES un ir ieguvuši ietekmi starptautiskajās standartizācijas komitejās. ES mērķis ir veidot starptautiskos standartus atbilstoši savām vērtībām un interesēm, taču tai ir jāpārvar spēcīga konkurence, lai to panāktu⁹.

ES un tās dalībvalstīm jāveicina stratēģiskāka pieeja starptautiskajām standartizācijas darbībām, kas norit Starptautiskajā Telesakaru savienībā (*ITU*), Starptautiskajā Standartizācijas organizācijā (*ISO*) un Starptautiskajā Elektrotehnikas komisijā (*IEC*), kā arī citās attiecīgās globālajās partnerībās, forumos un konsorcijs¹⁰, lai nodrošinātu ES konkurētspēju pasaulē, drošību un atvērtu stratēģisko autonomiju, kā arī ES spēju veicināt savas vērtības.

⁷ Regula (ES) 2019/1009 par mēslošanas līdzekļiem, Regula (ES) 2017/745 par medicīniskām ierīcēm, Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 5. aprīļa Regula (ES) 2017/746 par *in vitro* diagnostikas medicīniskām ierīcēm, Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 26. oktobra Direktīva (ES) 2016/2102 par publiskā sektora struktūru tīmekļvietņu un mobilo lietotņu piekļūstamību un Regula (ES) 2019/881 (Kiberdrošības akts).

⁸ Par mākslīgo intelektu (COM(2021) 206), baterijām (COM(2020) 798), mašīnbūves izstrādājumiem (COM(2021) 202), ūdeņraža un gāzes tirgu (COM(2021) 804).

⁹ Sk. arī analīzi Komisijas stratēģiskās prognozēšanas ziņojumā (2021).

¹⁰ Piem., *3GPP, OneM2M, IETF, IEEE, W3C, OASIS, ECMA International, ANO CEFAC*.

ES dalībvalstis, ES standartizācijas iestādes un ES rūpniecības nozares nenodrošina efektīvu koordināciju un resursu apmaiņu, lai atbalstītu starptautiskos standartizācijas procesus un Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) principus, piemēram, atklātību, pārredzamību un vienprātību. Tā rezultātā ir izveidojusies situācija, ka tādās sensitīvās jomās kā litija baterijas, sejas atpazīšana vai digitālais dvīnis citi pasaules reģioni uzņemas vadību starptautiskajās tehniskajās komitejās, popularizējot savus tehnoloģiskos risinājumus, kas bieži vien nav savienojami ar ES vērtībām, politiku un tiesisko regulējumu.

Nepieciešams uzlabot koordināciju starp ES dalībvalstīm, valsts standartizācijas iestādēm un ES ieinteresētajām personām, lai stiprinātu ES ietekmi globālajā standartizācijā. *ES standartu izcilības centrs* uzraudzīs attiecīgās starptautiskās standartizācijas darbības, un koordinācija tiks veicināta politiskā līmenī, izmantojot augsta līmeņa forumu, kā paziņots šajā stratēģijā.

Īpaši kritiska situācija ir saistīta ar interneta standartizāciju, kam būtu jāveicina brīvs, atvērts, pieejams, iekļaujošs un drošs globālais internets. Pēdējos gados starptautiskā interneta protokolu standartizācija ir kļuvusi arvien politizētāka, tādējādi riskējot ierobežot globālā atvērtā interneta attīstību un kavējot digitalizācijas procesu visā pasaulē. Komisija aktīvi risinās šo jautājumu: cieši sadarbojoties ar līdzīgi domājošiem partneriem un sasaistot darbu G7¹¹ un ES un ASV Tehnoloģiju un tirdzniecības padomē (TTC), tā centīsies panākt lielāku Eiropas klātbūtni attiecīgajos starptautiskajos forumos. Šo darbu atbalstīs jaunizveidotais *ES standartu izcilības centrs*, par kura izveidi paziņots šajā stratēģijā. Komisija uzraudzīs, kā tiek ieviesti starptautiski saskaņoti galvenie interneta standarti, un šos datus un ar tiem saistīto labo praksi publicēs ES interneta standartu uzraudzības tīmekļa vietnē. Komisija arī ierosinās iespējamus politikas pasākumus, lai veicinātu galveno interneta standartu, piemēram, IPv6, ieviešanu¹².

Lai ieviestu ilgtspējas prasības saskaņā ar ekodizainu un gaidāmo ilgtspējīgu produktu iniciatīvu, būs jāizstrādā standarti Eiropas tirgum. ES ir jācenšas veicināt šo standartu pieņemšanu visā pasaulē, lai nodrošinātu, ka politikas pamatmērķi tiek īstenoti plašākā starptautiskā mērogā, un nodrošinātu konkurētspējas priekšrocības celmlauzējām nozarēm.

Komisija arī uzrauga starptautisko standartizāciju kosmosa satiksmes pārvaldības jomā un izstrādā ES pieeju, ņemot vērā tās tiešo ietekmi uz drošu un ilgtspējīgu kosmosa izmantošanu un kosmosa tehnoloģiju nozīmi ES centienos panākt tehnoloģisko suverenitāti. Īstenojot Rīcības plānu par sinerģijām starp civilo, aizsardzības un kosmosa rūpniecību¹³, Komisija ciešā sadarbībā ar citām galvenajām ieinteresētajām personām nāks klajā ar plānu, lai veicinātu esošo civilās/aizsardzības rūpniecības hibrīdstandartu izmantošanu un uzņemtos vadību jaunu standartu izstrādē starptautiskā līmenī.

Komisija mudina ES dalībvalstis atbalstīt pilsoniskās sabiedrības, MVU ekspertu, arodbiedrību un patērētāju pārstāvju līdzdalību starptautiskās standartizācijas darbībās. Tā kā standarti ne tikai regulē produkta tehnisko aspektu, bet arī var ietekmēt cilvēkus, darba ņēmējus un vidi, iekļaujoša pieeja ar daudzu ieinteresēto personu iesaisti var nodrošināt nozīmīgu līdzsvaru un atsvārstīt standartu izstrādē.

ES sociālās, vides un ētiskās vērtības ir kopīgas ar daudziem līdzīgi domājošiem globālajiem partneriem. ES noslēgtajos tirdzniecības nolīgumos iekļautajām nodaļām par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībai un labu regulatīvo praksi jau ir būtiska nozīme ES standartizācijas mērķu veicināšanā, proti, tās mudina tirdzniecības partnerus pieņemt starptautiskos standartus un veicina attiecīgo standartizācijas iestāžu sadarbību. Tomēr ir iespējams izmantot stratēģiskāku pieeju, izmantojot tirdzniecības nolīgumus un partnerības, lai atbalstītu kopīgas intereses starptautisko standartu noteikšanā ar galvenajiem partneriem. Notiekošās diskusijas ar Amerikas Savienotajām Valstīm par

¹¹ Ministru deklarācija G7 digitālo un tehnoloģiju lietu ministru sanāksmē (2021. gada 28. aprīlis).

¹² JOIN(2020) 18.

¹³ COM(2021) 70 final.

ciešāku sadarbību un kopīgu rīcību Tirdzniecības un tehnoloģiju padomes (*TTC*) ietvaros vai turpmākās diskusijas par standartiem plānotajās digitālajās partnerībās ar Japānu, Korejas Republiku un Singapūru ir labi piemēri ES standartizācijas sadarbībai ar starptautiskajiem partneriem.

Komisija turpinās dialogu ar citām valstīm, piemēram, Ķīnu, un izpētīs iespējamās sadarbības jomas, piemēram, atbalstot Eiropas zaļo kursu. Lai stiprinātu Savienības ekonomiskās attiecības ar kaimiņvalstīm un citiem svarīgiem partnerreģioniem, piemēram, Āfriku vai Latīņameriku un Karību jūras reģionu, ir jāveicina un jāatvieglo Eiropas un starptautisko standartu pieņemšana šajās valstīs, kā arī to līdzdalība standartu noteikšanā. Šim nolūkam Komisija izstrādās iniciatīvas, arī pamatojoties uz esošajām partnerībām un sadarbības projektiem starp Eiropas standartizācijas organizācijām un standartizācijas iestādēm trešās valstīs. Tā arī izmantos stratēģiju *Global Gateway*, lai veicinātu šos standartus, izmantojot infrastruktūras finansēšanas darbības¹⁴. Starptautiskās sadarbības nozīme pētniecības un inovācijas jomā ir vienlīdz svarīga, lai veicinātu ES kā globālo standartu noteicējas vadošo lomu.

Komisija:

- izveidos mehānismu ar ES dalībvalstīm un valsts standartizācijas iestādēm, lai veiktu uzraudzību, apmainītos ar informāciju, koordinētu un stiprinātu Eiropas pieeju starptautiskajai standartizācijai (*ISO, IEC, ITU* un citos attiecīgos starptautiskajos forumos), un to atbalstīs *ES standartu izcilības centrs*;
- veicinās starptautisko standartu izstrādi un ieviešanu attiecībā uz brīvu, atvērtu, pieejamu un drošu globālo internetu un izveidos ES interneta standartu uzraudzības tīmekļa vietni;
- uzraudzīs pašreizējo ES tirdzniecības nolīgumos ietverto standartizācijas saistību efektīvu īstenošanu un izmantos šādus tirdzniecības nolīgumus, kā arī regulatīvos dialogus un digitālās partnerības, lai standartizācijas jautājumos sadarbotos ar līdzīgi domājošiem partneriem stratēģiskās jomās un koordinētu nostājas starptautiskajās standartizācijas iestādēs;
- veicinās starptautisku sadarbību standartizācijas un ES standartu jomā ar Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Eiropa pasaulē” (*NDICI* “Eiropa pasaulē”) un pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa”, arī lai atbalstītu ieinteresēto personu (MVU, pilsoniskās sabiedrības, akadēmisko aprindu) līdzdalību starptautiskajā standartizācijā;
- finansēs standartizācijas projektus atsevišķās Āfrikas valstīs kā daļu no savas attīstības sadarbības politikas un stratēģijas *Global Gateway*. ES veicinās galvenos Eiropas standartus partnervalstīs, kas vēlas iestāties ES / ciešāku integrāciju ES iekšējā tirgū, sākot ar ES kaimiņreģionu valstīm.

V. Progresīvas inovācijas, kas veicina standartu savlaicīgu ieviešanu

ES vadošā loma standartizācijas jomā ir atkarīga no tās rūpniecības ekosistēmu inovācijas spējas. ES pētniecības, izstrādes un inovācijas projekti nodrošina iespēju attīstīt jaunās tehnoloģijas līdz augstākas gatavības stadijai, veicinot to plašāku pielietojamību un ieviešanu tirgū. Tāpēc nepieciešams vairāk izmantot Eiropas pētniecības un inovācijas bāzi, tai skaitā caur programmu “Apvārsnis Eiropa” un iepriekšējām programmām, lai apzinātu un popularizētu jauniem standartiem atbilstošus pētījumus.

ES finansētiem pirmsnormatīvajiem pētījumiem, kas atbalsta standartizācijas vajadzības, ir neizmantots potenciāls. Pienācīga resursu piešķiršana pirmsnormatīviem pētījumiem var palīdzēt nodrošināt, ka Eiropa uzņemas vadošo lomu starptautiskos standartizācijas procesos. Komisijas ikgadējā “standartizācijas prognozēšana”, ko veic saskaņā ar iniciatīvu zinātnes (plašākai) izmantošanai standartos (*PSIS*), kura tiek īstenota sadarbībā ar *CEN* un *CENELEC*, ir svarīgs pasākums, lai agrīnā posmā apzinātu turpmākās standartizācijas iespējas un izveidotu nozīmīgu saikni starp pētniecības, inovācijas un standartizācijas kopienām.

¹⁴

JOIN(2021) 30.

Svarīga nozīme ir programmai “Apvārsnis Eiropa” un *Euratom* pētniecības un mācību programmai, tai skaitā to tiešajām darbībām un partnerībām, piemēram, kopuzņēmumiem un programmai “Digitālā Eiropa”, kā arī EPT kopīgajiem rūpniecisko tehnoloģiju ceļvežiem. Tie paredz gaidāmās standartizācijas vajadzības un saista stratēģiskās prioritātes ar pirmsnormatīvo pētniecību. Tāpēc ES finansēto pētniecības, izstrādes un inovācijas projektu izvērtēšanas un pārskatīšanas procesā jau tiek ņemtas vērā standartizācijas vajadzības, piemēram, kā daļa no galvenajiem darbības rādītājiem un ziņošanas pienākumiem.

Komisija novērtēs, kā labāk atbalstīt pētniekus un novatorus, kas piedalās ES finansētos pētniecības, izstrādes un inovācijas projektos, lai tie varētu iesaistīties attiecīgās standartizācijas darbībās. Komisija izveidos “Standartizācijas akseleratoru” — platformu, kas palīdzēs finansējuma saņēmējiem, kuru programmas “Apvārsnis 2020” vai “Apvārsnis Eiropa” ietvaros veiktās pētniecības rezultāti varētu veicināt standarta pārskatīšanu vai izstrādi, pārbaudīt savu rezultātu piemērotību standartizācijai. Pētniecības un inovācijas kopienas iesaiste standartu izstrādē jau agrīnā posmā sniedz arī iespēju vairot zinātību un prasmes standartizācijas jomā. Mūsdienās pētnieki, atvasuņēmumi un jaunuzņēmumi bieži vien neuzskata standartizāciju par prioritāti: tie ne vienmēr apzinās standartizācijas sniegtos ieguvumus, tiem nav nepieciešamo resursu vai arī tie uzskata, ka standartizācijas pasākumiem veltītais laiks netiek pietiekami atalgots. Konsekventu pieeju standartizācijas darbību atvieglošanai un pētnieku un novatoru stratēģiskās izpratnes uzlabošanai veicinās īpašs Eiropas prakses kodekss pētniekiem standartizācijas jomā.

Papildus pētniecības, izstrādes un inovācijas projektiem standartu sekmīga ieviešana ir tieši atkarīga no tā, cik ātri izdosies izveidot pirmtirgus Savienībā. Kritiskās masas veidošana agrīnai tādu tehnoloģiju ieviešanai kā, piemēram, tīklam pieslēgtie automobiļi, viedās rūpnīcas vai digitālās veselības aprūpes sistēmas, rada Eiropas impulsu, kas atbalsta ES vadošo lomu šajās jomās. Šajā kontekstā tādas izvēšanas programmas kā Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (EISI) un programma “Digitālā Eiropa” (*DEP*) ir ļoti svarīgas rūpnieciskās kapacitātes palielināšanai atbilstoši globālajiem standartiem Eiropā, un to nozīme nākotnē būtu jāpastiprina.

Nākotnes standartiem būtu jāpāriet no tekstiem uz mašīnlasāmiem formātiem, kas ir daudz ērtāki lietotājiem, jo īpaši MVU. Komisija atbalstīs šo pāreju. Turklāt tā aicinās Eiropas standartizācijas organizācijas savās darbībās integrēt atvērtā koda risinājumus, kas var nodrošināt MVU ātrus sadarbības risinājumus tehnoloģisko risinājumu ieviešanā.

Komisija:

- izveidos “Standartizācijas akseleratoru”, lai palīdzētu pētniekiem programmā “Apvārsnis 2020” un programmā “Apvārsnis Eiropa” pārbaudīt savu rezultātu piemērotību standartizācijai;
- līdz 2022. gada vidum izstrādās prakses kodeksu pētniekiem standartizācijas jomā, lai stiprinātu saikni starp standartizāciju un pētniecību/inovāciju, izmantojot Eiropas Pētniecības telpu (EPT).

VI. Nākotnē nepieciešamās zinātnības nodrošināšana standartizācijas jomā. Vajadzība pēc izglītības un prasmēm

Neraugoties uz standartu izmantošanas pieaugumu un standartizācijas neapšaubāmo nozīmi konkurētspējas un sabiedriskā labuma nodrošināšanā, vispārējā izpratne par standartizāciju un apmācības piedāvājums standartizācijas jomā ir salīdzinoši neliels. Standartizācijas jomā netiek piedāvāta ne formālā izglītība, ne profesionālā apmācība. Daudziem ES uzņēmumiem — gan lieliem, gan maziem — trūkst tādas strukturētas un stratēģiskas pieejas standartizācijai, kas atspoguļotu tās nozīmi dažādās saimnieciskās darbībās — no juridiskās atbilstības līdz piekļuvei tirgum vai vispārējai uzņēmējdarbības stratēģijai.

Tas ir satraucoši un rada vispārējas grūtības nolīgt tehniskos ekspertus standartu izstrādes darbam. Eiropas standartizācijas sistēmas panākumi ir atkarīgi no neskaitāmiem nozares, publiskās pārvaldes, pilsoniskās sabiedrības, pētniecības un akadēmisko aprindu ekspertiem, kas spēj nodrošināt visus

svarīgākos standartu izstrādes aspektus. Eiropas standartizācijas sistēma ir bijusi veiksmīga, lielā mērā pateicoties uzņēmumu, augstskolu, pētniecības iestāžu un publiskās pārvaldes iestāžu ieguldītajam darbam. Eiropai ir vajadzīgi labākie standartizācijas eksperti, lai sekmīgi īstenotu savas globālās ieceres un atbalstītu digitālu, zaļu un noturīgu vienoto tirgu.

Problēmu saasina gaidāmā paaudžu maiņa. Daudzi eksperti, kas pēdējās desmitgadēs strādājuši standartizācijas jomā, dosies pensijā. Vienlaikus standartizācijas vide kļūst sarežģītāka: ņemot vērā jauno tehnoloģiju izaicinājumus un horizontālus apsvērumus, piemēram, mākslīgo intelektu, datu aizsardzību vai kibernetiķu drošību, būs nepieciešamas jaunas prasmes standartu izstrādē. Standartizācijas darbības notiek dažādos līmeņos, un standartizācijas tendences un ieviešanu nosaka valstu, Eiropas un starptautisko organizāciju iniciatīvas.

Izglītībā īpašu standartizācijas moduļu izstrāde uzņēmējdarbības, jurisprudences vai inženierzinātņu studiju programmās var būt nozīmīgs stimuls, lai paplašinātu izpratni un zināšanas par standartizāciju. Komisija veicinās standartizācijas dienu organizēšanu augstskolās akadēmisko aprindu un studentu izpratnes veicināšanai. Standartizācijas jomā strādājošo akademiķu sadarbības platformas, piemēram, Komisijas “ES akadēmija”¹⁵, var nodrošināt apmaiņas forumu un stimulēt mācību moduļu izstrādi.

Vairāk skaidrojošu pasākumu reģionos un uzņēmumu kopās var būt efektīvs līdzeklis, lai veicinātu standartizācijas zināšanas un standartizācijas zinātniskās pilnveidošanu profesionālajā izglītībā un apmācībā (PIA). ES finansējuma programmu ietvaros iespējams īstenot pirmsnormatīvus pasākumus, kuros pētnieki iegūst svarīgas zināšanas, kas varētu veicināt standartu izstrādi. Līdz šim nav bijušas iniciatīvas, kas veicinātu šādu zinātniskās pētniecības vidū, un Komisija izskatīs iespējas izveidot īpašu pētniecības tīklu standartu jomā sistēmas “Sadarbība zinātnes un tehnoloģiju jomā” (*COST*) darbību ietvaros.

Komisija:

- organizēs standartizācijas dienas augstskolās, lai veicinātu akadēmisko aprindu un studentu izpratni par standartizāciju;
- izvērsīs iniciatīvas jaunajiem pētniekiem un tīkliem programmas “Apvārsnis Eiropa” un *Euratom* pētniecības un mācību programmas, tai skaitā apvienības *COST* ietvaros, lai ar standartizācijas un pirmsnormatīvās pētniecības palīdzību paaugstinātu pētniecības un inovāciju vērtību;
- izmantos Komisijas platformu “ES akadēmija”, lai izplatītu standartizētus e-mācību materiālus; veicinās standartizācijas akadēmisko mācību moduļu izstrādi un izplatīšanu augsta līmeņa forumā, lai piesaistītu un apmācītu jaunos speciālistus standartizācijas jomā un veicinātu pārkvalificēšanās iespējas.

VII. Turpmākā virzība. Eiropas standartizācijas sistēmas nākotne

Standarti nav pašmērķis. Tie ir ietverti politikas mērķos, kas vērsti uz rūpniecības konkurētspēju, preču un pakalpojumu brīvu apriti iekšējā tirgū, inovāciju, drošību, patērētāju, darba ņēmēju un vides aizsardzību, kā arī atvērtu stratēģisko autonomiju un klimatneitrālu un noturīgu aprites ekonomiku. Tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt standartu izmantojamību, efektivitāti un lietderību rūpniecības vērtības ķēdēs, arī attiecībā uz MVU un sabiedrības dalībniekiem.

ES ir potenciāls kļūt par iniciatori un vadīt starptautisko standartu noteikšanu, izmantojot sadarbību ar citiem līdzīgi domājošiem starptautiskiem partneriem, jo īpaši attiecībā uz stratēģiski svarīgām nākotnes tehnoloģiju jomām. Tāpēc Komisija ir apņēmusies padarīt Eiropas standartizācijas sistēmu funkcionālāku un dinamiskāku, lai īstenotu standartus, kas veicina mūsu rūpniecības nozaru konkurētspēju, kalpo ES sabiedrības interesēm, sekmē ilgtspēju un saglabā un stiprina demokrātiskās vērtības.

¹⁵ <https://academy.europa.eu/>.

Standartizācijas procesa pārredzamība palīdzēs novērst šķēršļus standartu izstrādes procesā un veicinās Eiropas standartizācijas sistēmas efektivitāti. Turklāt pārredzamība ļaus publiskā un privātā sektora dalībniekiem labāk izprast pašreizējās standartu nepilnības un nākotnes vajadzības.

Lai Eiropas standartizācijas sistēma būtu sekmīga, izšķiroša nozīme būs visu attiecīgo dalībnieku, tai skaitā iestāžu partneru, Eiropas standartizācijas organizāciju, pilsoniskās sabiedrības, rūpniecības un akadēmisko aprindu, iesaistei un regulāram ieguldījumam, kā arī līdzsvara un atsvara efektivitātei.

Ar šo stratēģiju Komisija uzsver ES kā pasaules līderes lomu standartu izstrādē, atbalstot ES vērtības un nodrošinot nozarēm konkurētspējas priekšrocības.

Komisija:

- kopā ar Savienības gada darba programmu un IKT Eiropas standartizācijas mainīgo plānu publicēs ikgadēju infopaneli par plānotajām, pašreizējām un pabeigtajām standartizācijas darbībām, lai nodrošinātu lielāku pārredzamību Eiropas standartizācijas sistēmā.